

Нерядко се случва, в своите ведомства и предприятия, шефовете да назначат и собствените си деца. Тях останалите служители познават още от малки; за пръв път са ги видели като бебета, когато младите им родители ги донесли в канцеларията Дядо Мраз да им раздаде подаръци; гледали са ги как растат и, накрая, те са тук, в същата фирма, с родителите си! Както някога американските магнати имали традиция преди да поверят цялата власт на компанията в ръцете на синовете си, да ги посветят в различни работи (от опаковчик през търговски пътник до председател на управителния съвет на фирмата), така и нашите бащи назначават наследниците си отначало на по-малко важни места, обикновено като отговорници за кореспонденцията или доверени секретари и секретарки в кабинетите на свои колеги. Естествено, по-късно ще им помогнат да се издигнат и заемат постове, които заслужават с оглед на произхода и образованието им. Но и когато са на самото дъно на чиновническата йерархия, останалите служители се боят от тази чиновническа аристокрация в зародиш, защото предчувстват, че скромните длъжности на тези уж стажанти са само временни и че скоро ще се издигнат на опасна височина. Пред тези деца обикновено винаги се мълчи. Никога не се одумват шефовете на учредението, нито пък се изрича нещо, което по-късно може да послужи като доказателство за нелоялност, тъй като се предполага, че наследниците ще предадат на родителите си всичко, което чуят, ако не, докато обядват, то сигурно през почивните дни. Служителите от по-скромно потекло шепнешком одумват татковите синчета и щерки само в тяхно отсъствие, помагайки им усърдно да хлътнат яко, което ще доведе, чрез тях, до неприятности и за техните родители. Това е своеобразно тайно канцеларско съпро-

тивително движение. Много от тези млади хора, въпреки способностите и таланта си, чувстват родителите си на високи постове като обременяващи обстоятелства, и по-често, отколкото се и смята, несправедливо биват обвинявани в принадлежност към чиновническия елит.

И така, чиновническите институции, до гуша затънали в роднински връзки, в даден момент започват да се отърват от тоталната фамилиаризация чрез вътрешни правилници и наредби, според които членовете на идеалните чиновнически бракове – жени, бащи, деца, не могат да работят под един и същ покрив. Но за опитните канцеларски лисици няма такъв закон, в който да не открият задна вратичка. Спонтанно се създава братство от чиновнически главатари, които сега си назначават едни на други децата, с което роднинските връзки и семейните интереси започват да се простират извън рамките на едно учреждение или фирма и постепенно обхващат цялата малка чиновническа галактика. Всичко това става тихомълком, без каквито и да било писани документи, като по договор на ням административен език и според неписаните правила на солидарността, така че, отстрани погледнато, за околните това е съвсем не-уловимо.

Забелязал съм, че дребните чиновници са направили безразлични към тази очевидна завера. Като знаят, че „Бог направил брада първо на себе си”, те биха я сметнали за съвсем естествена грижа на предпазливите шефове за потомството, ако тези същите хора не изискваха всекидневен от армията чиновници, измъчени от живота, постоянни излияния на въодушевление от собственото си положение. Човек разбира се, може да изтърпи да го тъпчат, но трудно ще се съгласи на всичко отгоре и да ръкопляска на онзи, който го тъпче.

Може би в това е разковничето на сподавеното чиновническо роптание, което не е в състояние точно да изрази мъката. Таейки с месеци и години чувство за онеправданост, чийто произход не знае, даден човек от някоя административна служба започва да подозира всекиго, става завислив невротик, който чувства, че е измамен или че скоро ще стане това, само дето не знае по какъв начин.